УДК:631.52.633.352.1

© 2019

DOI: 10.31073/kormovyrobnytstvo201987-05

Т. С. Аралова, І. В. Темченко

Інститут кормів та сільського господарства Поділля НААН

ПЕРСПЕКТИВНІ СОРТИ ГОРОШКУ ПОСІВНОГО, ПЕРЕДАНІ ДО ДЕРЖАВНОГО СОРТОВИПРОБУВАННЯ ПРОТЯГОМ 2017—2018 РОКІВ

Проведено оцінку нових сортів горошку посівного за показниками насінневої та кормової продуктивності. Встановлена селекційна цінність нових сортів горошку посівного.

Ключові слова: *горошок посівний, сорти, урожайність, продуктивність.*

Горошок посівний (ярий) (*Vicia sativa*) належить до однорічних бобових високобілкових кормових культур (на одну кормову одиницю припадає у середньому 187 г перетравного протеїну). Ця культура відіграє значну роль у кормовиробництві при вирішенні проблеми кормового білка. Вона є невід’ємною складовою зеленого конвеєра і, як бобовий компонент, входить до складу більшості однорічних бобово-злакових сумішей, що вирощують на зелений корм, сіно, силос, сінаж. Кормова маса горошку посівного, завдяки підвищеному вмісту сирого протеїну, каротину, незамінних амінокислот, є високоцінним кормом для всіх видів сільськогосподарських тварин [1, 2]. Крім того, горошок є добрим попередником, адже завдяки симбіозу кореневої системи з бульбочковими бактеріями здатний за вегетацію нагромадити на кожному гектарі 50—60 кг біологічного азоту [3]. Висока кормова цінність, можливість різностороннього використання, позитивна післядія у сівозміні обумовлюють розповсюдження цієї культури [4, 5].

За останні роки (2017—2018) за результатами конкурсного випробування в Інституті кормів та сільського господарства Поділля НААН України було передано на державне сортовипробування 3 нових високопродуктивних сорти горошку посівного (ярого): Володимир, Діоніс та Віннер. Створені сорти характеризуються високою кормовою і насінневою продуктивністю: урожайність зеленої маси суміші горошку з вівсом складає від 30 до 50 т/га, сіна суміші – 7—10 т/га, насіння – 2,5—3,2 т/га. Середньостиглі, вегетаційний період складає 90—110 діб, період до укісної стиглості 50—56 діб. Вміст сирого протеїну в сухій речовині 18—20 %, у насінні – 24—32 %, збір сирого протеїну – 0,8—1,2 т/га. Характеризуються високою стійкістю до хвороб, посухи, осипання (8—9 балів).

Сорт горошку посівного Володимир. Ботанічна різновидність іммакулята (*immaculata*). Стебло просте, полягаюче, висота рослин 120—140 см. Облистяність – 56,7 %. Квітки сидячі, фіолетового забарвлення, в основному, по 2 на квітконосі. Боби світло-жовтого кольору, у більшості 9 насінин овальної форми. Основне забарвлення насінневої оболонки сіро-коричневе, без орнаментатії. Забарвлення сім'ядолей оранжеве. Маса 1000 насінин 65—70 г. Сорт середньостиглий, тривалість вегетаційного періоду 90—103 доби, від сходів до цвітіння – 55—59 діб. Потенційна врожайність в умовах Лісостепу України зеленої маси в суміші з вівсом 36,4 т/га, сіна – 8,2 т/га, насіння – 3,4 т/га. Вміст сирого протеїну в абсолютно сухій речовині кормової маси – 17,8 %, в насінні – 29,7 %. Сорт укісно-зернового напрямку використання. Властива підвищена кормова та насіннева продуктивність, стійкість до розтріскування бобів та найбільш розповсюджених хвороб.

Продуктивність сорту горошку посівного (ярого) Володимир у конкурсному випробуванні 2014—2017 рр. представлена в табл. 1.

Сорт горошку посівного Діоніс. Ботанічна різновидність варіабіліс (*variabilis*). Стебло просте, полягаюче, висота рослин 105—130 см. Облистяність – 64,7 %. Квітки сидячі, фіолетового забарвлення, в основному, по 2 на квітконосі. Боби світло-жовтого кольору, у більшості 9 насінин овальної форми. Основне забарвлення насінневої оболонки сіро-коричневе, з добре вираженою темною мережаністю. Забарвлення сім'ядолей оранжеве. Маса 1000 насінин 55—65 г. Сорт середньостиглий, тривалість вегетаційного періоду 90—105 діб, від сходів до цвітіння – 54—59 діб. Потенційна врожайність в умовах Лісостепу України зеленої маси в суміші з вівсом 32,8 т/га, сіна – 7,4, насіння – 3,2 т/га. Вміст сирого протеїну в абсолютно сухій речовині кормової маси – 19,8 %, в насінні – 28,1 %. Сорт укісно-зернового напрямку використання. Властива підвищена кормова та насіннева продуктивність, стійкість до розтріскування бобів та найбільш розповсюджених хвороб.

Продуктивність сорту горошку посівного (ярого) Діоніс у конкурсному випробуванні 2015—2018 рр. представлена в табл. 2.

Сорт горошку посівного Віннер. Ботанічна різновидність атомарія (*atomaria*). Стебло просте, полягаюче, висота рослин 100—120 см. Облистяність – 62,8 %. Квітки сидячі, фіолетового забарвлення, в основному, по 2 на квітконосі. Боби світло-жовтого кольору, у більшості 9 насінин овальної форми. Основне забарвлення насінневої оболонки сіро-коричневе, з густою дрібноцятковою коричневою мережаністю. Забарвлення сім'ядолей сірувато-коричневе. Маса 1000 насінин 55—60 г. Сорт середньостиглий, тривалість вегетаційного періоду 90—100 діб, від сходів до цвітіння – 53—58 діб. Потенційна врожайність в умовах Лісостепу України зеленої маси в суміші з вівсом 31,2 т/га, сіна – 6,5, насіння – 3,4 т/га.

1. Продуктивність горошку посівного (ярого) сорту Володимир у конкурсному випробуванні 2014—2017 рр.

Показники	Одиниця виміру	Сорт Володимир						St. Єлізавета				
		Роки				Середнє	Відхилення від St	Роки				Середнє
		2014	2015	2016	2017			2014	2015	2016	2017	
Урожайність зеленої маси в суміші з вівсом в т.ч. чистого горошку	т/га	56,9	21,6	45,7	21,3	36,4	+1,9	55,2	21,0	43,4	18,3	34,5
	т/га	26,1	6,2	30,8	6,9	17,5	+0,2	29,6	5,5	28,9	5,1	17,3
Урожайність сіна суміші	т/га	10,71	6,58	9,82	5,61	8,18	+0,44	10,99	6,54	9,28	4,14	7,74
Урожайність насіння	т/га	4,2	2,23	4,8	2,48	3,43	+0,46	3,91	1,95	4,08	1,93	2,97
Тривалість періоду від сходів до: цвітіння стиглості	діб	59	53	66	51	57	+2	58	50	65	49	55
	діб	112	84	104	83	96	0	110	85	103	85	96
Вміст сирого протеїну: в сухій речовині в насінні	%	17,4	17,5	18,4	17,9	17,8	+2,2	15,9	14,5	16,2	15,8	15,6
	%	30,0	28,8	30,2	29,8	29,7	+2,5	27,1	26,2	28,1	27,4	27,2
Облистяність	%	53,1	55,9	55,3	62,5	56,7	+5,8	47,5	56,6	43,3	56,4	50,9

2. Продуктивність горошку посівного (ярого) сорту Діоніс у конкурсному випробуванні 2015—2018 рр.

Показники	Одиниця виміру	Сорт Діоніс						St. Єлізавета				
		Роки				Середнє	Відхилення від St	Роки				Середнє
		2015	2016	2017	2018			2015	2016	2017	2018	
Урожайність зеленої маси в суміші з вівсом в т.ч. чистого горошку	т/га	33,4	45,5	24,1	28,2	32,8	+4,8	24,0	44,0	20,1	24,05	28,0
	т/га	14,0	30,5	7,7	16,2	17,1	+1,0	10,5	29,9	8,1	15,9	16,1
Урожайність сіна суміші	т/га	6,70	10,5	5,6	6,8	7,4	+1,2	5,04	9,37	4,64	5,77	6,20
Урожайність насіння	т/га	3,4	4,48	2,35	2,52	3,20	+0,4	2,6	4,30	2,03	2,27	2,80
Тривалість періоду від сходів до: цвітіння стиглості	діб	51	64	49	50	53	-1	50	53	51	46	54
	діб	82	102	81	106	93	0	84	104	83	102	93
Вміст сирого протеїну: в сухій речовині в насінні	%	20,1	18,6	20,5	20,0	19,8	+2,6	17,4	16,5	17,6	17,3	17,2
	%	28,4	26,8	29,0	28,2	28,1	+0,7	27,5	26,7	28,1	27,3	27,4
Облистяність	%	64,9	64,6	64,5	64,8	64,7	+5,8	47,2	56,5	43,2	56,3	50,8

3. Продуктивність горошку посівного (ярого) сорту Віннер у конкурсному випробуванні 2015—2018 рр.

Показники	Одиниця виміру	Сорт Віннер						St. Єлізавета				
		Роки				Середнє	Відхилення від St	Роки				Середнє
		2015	2016	2017	2018			2015	2016	2017	2018	
Урожайність зеленої маси в суміші з вівсом в т.ч. чистого горошку	т/га	28,5	45,2	23,2	27,9	31,2	+3,2	24,0	44,0	20,1	24,05	28,0
	т/га	12,0	28,9	7,9	16,0	16,2	+0,1	10,5	29,9	8,1	15,9	16,1
Урожайність сіна суміші	т/га	5,88	9,49	4,71	5,92	6,5	+0,30	5,04	9,37	4,64	5,77	6,20
Урожайність насіння	т/га	3,45	4,8	2,45	2,90	3,40	+0,60	2,6	4,30	2,03	2,27	2,80
Тривалість періоду від сходів до: цвітіння стиглості	діб	52	65	50	51	55	+1	50	53	51	46	54
	діб	83	103	82	107	94	+1	84	104	83	102	93
Вміст сирого протеїну: в сухій речовині в насінні	%	20,0	19,8	20,4	20,2	20,1	+2,9	17,4	16,5	17,6	17,3	17,2
	%	29,0	28,6	29,8	29,4	29,2	+1,8	27,5	26,7	28,1	27,3	27,4
Облистяність	%	63,2	62,7	62,4	62,9	62,8	+5,8	47,2	56,5	43,2	56,3	50,8

Вміст сирого протеїну в абсолютно сухій речовині кормової маси – 20,1 %, в насінні – 29,2 %. Сорт зерно-укісного напрямку використання. Властива підвищена кормова та насіннева продуктивність, стійкість до розтріскування бобів та найбільш розповсюджених хвороб.

Продуктивність сорту горошку посівного (ярого) Віннер у конкурсному випробуванні 2015—2018 рр. представлена в табл. 3.

Висновки. Створення і впровадження у виробництво нових з високою екологічною пластичністю та адаптивністю високопродуктивних за кормовою масою і насінням, стійких до хвороб, посухи та осипання насіння сортів горошку посівного дасть змогу суттєво розширити посіви і забезпечити тваринництво високоякісним і дешевим кормом.

Бібліографічний список

1. *Sadik Sakmacsi.* Determine relationships among yield and yield components using correlation and path coefficient analyses in somer sown common vetch (*vicia sativa* L) genotypes. / S. Sakmacsi, A. Bilal, M. Karaka – department of field crops. – Antalia, Turcey, 2003. – P. 387—388.

2. *Бабич А. О.* Зернові бобові культури у вирішенні глобальної продовольчої проблеми (огляд) / А. О. Бабич, А. А. Бабич-Побережна // Зб. наукових праць. – СГІ-НЦНС, Одеса, 2010. – Вип. 15 (55) – С. 153—166.

3. *Аралов В. І.* Напрямки створення високопродуктивного селекційного матеріалу вики ярої / В. І. Аралов // Зб. наукових праць. – Вінниця, 1997. – С. 93—97.

4. *Аралов В. І.* Мінливість кількісних ознак горошку посівного (вики ярої) *Vicia sativa* / В. І. Аралов // Корми і кормовиробництво, 2012. – Вип. 72 – С. 9—11.

5. *Зотиков В. И.* Новые приемы выращивания семян вики яровой / В. Зотиков, З. Глазова, М. Титенюк // Главный агроном, 2011. – № 4. – С. 48—50.

Надійшла до редколегії 25. 06. 2019 року

Рецензенти М. І. Кондратенко, кандидат сільськогосподарських наук